

Голові разової спеціалізованої вченої ради
(спеціальність 061 Журналістика) у
Сумському державному університеті,
доктору наук із соціальних комунікацій,
завідувачу кафедри журналістики та філології
Садівничому Володимиру Олексійовичу

РЕЦЕНЗІЯ

**кандидата наук із соціальних комунікацій, доцента,
доцента кафедри журналістики та філології
Сумського державного університету**

Гаврилюк Інни Леонідівни

на дисертаційне дослідження

Руденко Наталії Володимирівни

**«Сугестія як засіб формування громадської думки в сучасних
англомовних інтернет-виданнях: інформаційно-комунікаційні стратегії
та способи їх реалізації»,**

**подане до захисту на здобуття ступеня доктора філософії
в галузі знань 06 «Журналістика» за спеціальністю 061 «Журналістика»**

Всебічний аналіз дисертаційного дослідження Руденко Наталії Володимирівни на тему «Сугестія як засіб формування громадської думки в сучасних англомовних інтернет-виданнях: інформаційно-комунікаційні стратегії та способи їх реалізації», що представлено для захисту на здобуття ступеня доктора філософії на засіданні разової спеціалізованої вченої ради (спеціальність 061 Журналістика) у Сумському державному університеті, дає змогу зробити комплексний висновок щодо його актуальності, ступеня обґрунтованості наукових положень, висновків, рекомендацій, достовірності та значущості отриманих результатів, наукової новизни, теоретичної та практичної цінності, надати загальну оцінку дисертації.

Ступінь актуальності теми дослідження.

У сучасному медіапросторі існує проблема якості контенту новітніх інтернет-медіа та його критичного осмислення. Саме тому питання медіаграмотності громадянського суспільства є нагальним, особливо зважаючи на інформаційні війни сьогодення. У розрізі цих викликів назрілим

постає дослідження сугестії як виду маніпуляції у процесі формування громадської думки, зокрема механізмів сугестивного впливу.

Дисертаційне дослідження Руденко Наталії Володимирівни охоплює пріоритетні напрями сучасних досліджень у галузі соціальних комунікацій та присвячена такій важливій і актуальній проблемі сучасного журналістикознавства, як сугестизація медіаматеріалів, а саме сугестивних стратегій, які використовують у публікаціях інтернет-ЗМІ.

Робота Руденко Наталії Володимирівни – це ґрунтовна спроба виділити й розглянути сугестивні стратегії на різних рівнях подання й декодування публікацій в електронних ЗМІ (дисертантка розглядає такий їх різновид, як електронні газети), роль сугестем у контентному наповненні медіаматеріалів, вплив на формування громадської думки. Саме таких розвідок бракує в теоретико-практичному сегменті соціальних комунікацій. Отже, тема дисертації Наталії Володимирівни Руденко є актуальною і затребуваною часом.

Новизна, достовірність та ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків та рекомендацій, сформульованих у дослідженні.

Наукова новизна дисертаційного дослідження має переконливий характер. Авторкою охарактеризовано та структуровано способи реалізації інформаційно-комунікаційних стратегій навіювання, обґрунтовано сутність їх сугестивного потенціалу у формуванні громадської думки реальної чи потенційної аудиторії сучасних інтернет-видань, визначено тенденції застосування інструментів сугестії в журналістських матеріалах на комунікаційно-стратегічному, екстралінгвістичному та лінгвістичному рівнях. Розроблена методика аналізу сугестивного потенціалу сенсаційних матеріалів електронних газет, що дозволяє дати багатомірну інтегровану оцінку інформаційно-комунікаційних стратегій в межах сугестивного впливу. Нагальною також видається здійснена на основі опитування оцінка ефективності сугестивного впливу на сприйняття інформації та відповідно

організації масової комунікації в інтернет-ЗМІ для отримання медіаефектів з метою створення медіареальності та формування громадської думки.

Приємно вражає теоретико-методологічне підґрунтя роботи. Це понад 200 джерел провідних закордонних та українських комунікативістів. При тому зауважимо, що кожна позиція зі списку використаних джерел зазначена в тексті дисертації. Дисертантка ретельно опрацювала основні поняття, концепції та підходи до вивчення сугестивного апарату комунікації та положення про наявність сугестивної складової у формуванні громадської думки. Це теорії стереотипів, порядку денного, фреймінгу, ефектів масової комунікації, спіралі мовчання.

Глибини дисертаційному дослідженню надають теоретичні роздуми авторки. Вона не лише ретельно опрацювала теоретико-методологічну та практичну бази, а й намагалася сформулювати власне бачення багатьох соціокомунікаційних процесів, що відбуваються в медіа під час впливу сугестивних засобів на формування громадської думки. Особливо це стосується запропонованої схеми механізму формування громадської думки аудиторії інтернет-видань та схеми визначення сугестивного потенціалу сенсаційних матеріалів.

Нам імponує підхід, обраний авторкою дисертації: кожне положення вона підкріплює прикладами. Це як приклади по тексту, так і приклади, що представлені в додатках (візуальний матеріал, таблиці, графіки тощо), де дисертантка викладає систематизовані нею емпіричні дані. Цінним вважаємо й те, що авторкою опрацьована значна джерельна база. Це 26912 матеріалів, із яких для дослідження було відібрано 1585 публікацій.

Цікавим видається й обраний здобувачкою підхід щодо видань, які вона розглядає (USA today, The Guardian, The Day, The Moscow times, China Daily): вони репрезентують різні культури, ментальність, спрямовані не винятково на локального, а на транснаціонального реципієнта. Прикметно, що вибір англomовних інтернет-медіа різних країн дає можливість порівняти їхні соціокомунікаційні стратегії на рівні сугестивного впливу. Дисертантка

доводить, що всі з аналізованих видань активно використовують сугестивні інструменти. А компаративний аналіз дозволив їй зробити висновки про те, що, наприклад, такі видання, як The Guardian та The Day «гармонійно вибудовують емоційний баланс на комунікаційно-стратегічному рівні. Деструктивний вплив наявний більшою мірою в China daily та The Moscow times, це можна простежити на прикладі зловживання стратегією залякування» (с. 179). Це доводить, що медіа, які функціонують в країнах із тоталітарним режимом правління, апріорі не здатні генерувати якісний, сугестивно виважений контент.

З огляду на зазначене, структура й обрані теоретико-методологічні підходи дослідження Руденко Наталії Володимирівни не викликають заперечень. Вони є свідченням достовірності та глибокого ступеня обґрунтованості наукових положень.

Перший розділ дисертантка присвятила розгляду ключових понять, використовуваних у дисертації. Це дало можливість авторці розібратися у тонкощах порушеної теми, вибудувати власну теоретико-методологічну позицію. Розроблена дисертанткою методика аналізу сугестивного потенціалу матеріалів електронних газет дозволяє дати багатовимірну оцінку інформаційно-комунікаційних стратегій у межах сугестивного впливу.

У другому й третьому розділах дисертантка розглядає виділені нею сугестивні стратегії та їхні інструменти (сугестеми) на конкретних прикладах. Окремо зупиняється авторка й на ролі сугестем у заголовку комплексу та ліді – тих медійних елементів, яке дають первісне уявлення про матеріал.

Четвертий розділ дає відповідь на запитання, чи спрацьовують сугестивні стратегії і яким чином вони впливають на аудиторію.

Саме такий підхід до осмислення обраного в роботі явища сугестії, активно використовуваного в інтернет-медіа, дав можливість дисертантці зробити ґрунтовні висновки та сформулювати рекомендації.

З огляду на зазначене, структура й обрані теоретико-методологічні підходи дослідження Руденко Наталії Володимирівни не викликають заперечень.

Робота Руденко Наталії Володимирівни логічно побудована й структурована таким чином, що забезпечує в цілому повне та всебічне розкриття теми.

Теоретичне та практичне значення одержаних результатів.

Беззаперечним є практичне значення одержаних результатів, які можуть активно використовуватися в навчальному процесі у ЗВО під час підготовки студентів спеціальностей журналістика, реклама, PR у межах як обов'язкових навчальних дисциплін, так і вибіркового спецкурсів. Особливо це стосується вміння студентів критично оцінювати медіатексти на предмет виявлення маніпулятивних технологій. Результати дослідження, запропоновані авторкою, на нашу думку, також доцільно екстраполювати у практичну медіадіяльність – у поради медійникам, що, звичайно, допоможе їм використовувати сугестивні технології із просвітницькою та мобілізувальною метою, а також уникати негативних маніпуляційних впливів. Окрім того, отримані дані стануть у пригоді медіатренерам.

Окремі положення дисертаційного дослідження можуть бути використані при створенні навчально-методичних праць – підручників, посібників, що є свідченням теоретичної значущості одержаних результатів.

Повнота викладу основних результатів дисертації в опублікованих працях.

Основні положення дисертації викладено в 9 наукових працях, з яких 3 статті у вітчизняних фахових збірниках і журналах, 1 стаття в іноземному виданні, 5 опублікованих тез доповідей на міжнародних і всеукраїнських науково-практичних конференціях, які відображають результати дисертаційного дослідження. Це підвищує загальну цінність роботи, зокрема, зміцнює наукову базу дослідження, доводить актуальність представленої дисертації для власне журналістикознавства та міждисциплінарного

академічного дискурсу, поширення культури якості журналістської діяльності.

Відсутність (наявність) порушення академічної доброчесності.

Аналіз дисертації та наукових публікацій Руденко Наталії Володимирівни, у яких висвітлено основні наукові результати дисертаційного дослідження, не дають підстав говорити про допущення здобувачем порушень академічної доброчесності. Текст є оригінальним, використані цитати оформлені коректно та зазначені в списку використаних джерел.

Дискусійні положення та зауваження щодо змісту дисертації.

Високо оцінюючи наукове й практичне значення дисертаційної роботи, висловимо деякі зауваження та побажання, більшою мірою дискусійного характеру:

1. Доцільним вбачається більшою мірою врахувати науковий доробок, опублікований на сторінках іноземних реферованих видань (наприклад, «International Journal of Media and Information Literacy» (<https://ijmil.cherkasgu.press/>) та низки інших), а не російські джерела. Тим більше, що джерельну базу дослідження склали сучасні англomовні інтернет-видання.

2. Дисертантці варто було б більше зацентувати увагу на стратегіях візуального подання – стратегіях реального, подібного та уявного. Які з них представлені більше, в яких виданнях? А також детальніше зупинитися на такому сугестивному інструменті, як емпатія, оскільки їй приділено, у порівнянні з іншими сугестемами, найменше уваги.

3. Повноти й цілісності дисертації додало б виділення не лише трирівневої системи сугестивних стратегій – психолінгвальної, екстралінгвістичної (візуальні інструменти) та лінгвістичної (мовленнєві стратегії), а й сугестивних стратегій інших рівнів, наприклад, акустичних (чи психоакустичних) і розширення лінійки інструментів стратегії візуалізації

(зображальної сугестії), оскільки сучасні цифрові медіа активно послуговуються широким крос-медійним інструментарієм, зокрема відео-, аудіоматеріалами. Проте дисертантка обрала класичний підхід, хоча й свідома, що запропонована нею схема аналізу сугестивних стратегій може бути розширена: «У дослідженні ми обмежуємося аналізом саме цих стратегій та інструментів, проте допускаємо вплив й інших факторів зовнішнього середовища (наприклад, міжособистісне спілкування, національно-культурні відмінності) та інструментів сугестії іншої природи, зокрема психоакустичний вплив, характерний для радіо, телебачення та відеопублікацій в інтернеті» (с. 48).

4. Дискусійним, на нашу думку, є підхід аналізу сугестивних стратегій в сенсаційних матеріалах (кейс «Genoa bridge collapse») – підрозділ 4.2. Можливо, краще б було зробити аналіз цього кейсу в кожному медіа окремо, а не в цілому виділяти використані сугестеми, і порівняти ступінь застосованих сугестивних стратегій. Але це дослідницька позиція. Вона цілком має право на існування.

5. Оскільки аналізовані дисертанткою видання презентують різну культуру, менталітет, то під час проведення опитування варто враховувати цей фактор.

Однак висловлені зауваження та побажання не впливають на загальну позитивну оцінку роботи.

Загальна оцінка роботи, її відповідність встановленим вимогам.

У цілому дисертація Н. В. Руденко є актуальним і ґрунтовним дослідженням. Вона виконана на високому науковому рівні, містить важливі теоретичні положення та має практичне значення. Перед нами індивідуальна, оригінальна, ретельно продумана, теоретично умотивована дослідницька позиція, яка має право на своє місце в сучасній сфері соціально-комунікаційних досліджень.

На підставі зазначеного вважаємо, що дисертація Руденко Наталії Володимирівни на тему «Сугестія як засіб формування громадської думки в

сучасних англomовних інтернет-виданнях: інформаційно-комунікаційні стратегії та способи їх реалізації» за своїм науковим рівнем, актуальністю виконаних досліджень, практичним значенням, обсягом й оформленням цілком відповідає вимогам «Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії», затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 р. № 44, а її авторка заслуговує на присудження наукового ступеня доктора філософії в галузі знань 06 «Журналістика» зі спеціальності 061 «Журналістика».

Рецензент:

**кандидат наук із соціальних комунікацій,
доцент, доцент кафедри журналістики та філології
Сумського державного університету**

І. Л. Гаврилюк

